

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1997/65

Karar Sayısı : 1999/15

Karar Günü : 11.5.1999

R.G. Tarih-Sayı :16.02.2000-23966

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Bursa 1. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 8.5.1991 günlü, 3717 sayılı "Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 Sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun"un 1. maddesinin Anayasa'nın 10. ve 55. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali istemidir.

I- OLAY

Orman İşletme Müdürlüğü Avukatının katıldığı keşif nedeniyle, 3717 sayılı Yasa gereğince görev yolluğu verilmesi başvurusunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada Mahkeme, davacının 3717 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı savını ciddi bularak iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Kural

3717 sayılı Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 Sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

"Madde 1- Bu Kanunun amacı, adlî personele ve Devlet davalarını takibe yetkili Hazine Avukatları, Hazine Avukatı olmayan il ve ilçelerde davaları takibe yetkili daire amirleri ve 3402 sayılı Kanuna göre yetkili kılınan kişiler ile muhakemat hizmetlerinde görev yapan memurlara yol gideri ve tazminat verilmesidir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında dayanılan Anayasa kuralları şunlardır:

1- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

2- "MADDE 55.- Ücret emeğin karşılığıdır.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.

Asgari ücretin tespitinde ülkenin ekonomik ve sosyal durumu gözönünde bulundurulur."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Lütfi F. TUNCEL ve Fulya KANTARCIOĞLU'nun katılmalarıyla 26.11.1997 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen yasa kuralı ile aykırılık savına dayanak yapılan Anayasa kuralı, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

3717 sayılı Yasa'nın itiraz konusu 1. maddesiyle 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 34. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Harçlar Kanunu'nun 34. maddesi ile yargılamanın gereği olarak daire dışında görev yapan hakim ve öteki adalet görevlilerine, daireden uzaklaşmalarını gerektiren her iş için, yol tazminatı ödenmesi öngörülmüştür.

7.6.1979 günlü, 2244 sayılı Yasa ile 34. maddedeki harcırah miktarında değişiklik yapılmış, 4.12.1985 günlü, 3239 sayılı Yasa ile yol tazminatından yararlanacakların sayısı çoğaltılmış Hazine Avukatlarına da yol tazminatı ödenmesi olanağı getirilmiştir.

3717 sayılı Yasa'nın genel gerekçesinde şöyle denilmektedir.

"492 Sayılı Harçlar Kanununun 34 üncü maddesinde tebliğden başka bir işlem yapmak için makamından uzaklaşmaları durumunda olan bazı adli personel ile Hazine avukatlarına yol tazminatı verileceği hükmü yer almıştır. Bu düzenlemenin bir vergi kanunu olan Harçlar Kanununda yer alması kanun tekniğine uygun düşmemektedir. Bu nedenle, bu konudaki hükümler Harçlar Kanunu kapsamından çıkarılarak tasarı kapsamına alınmıştır.

Diğer taraftan tebliğden başka bir işlem yapmak için makamından uzaklaşma durumunda bulunan hakimler ve cumhuriyet savcıları ile diğer adalet personeline ödenmesi gereken görev yolluğu miktarı artırılmış ve bu artırılan miktardan ayrılan kısım ise o yer hakimleri ve savcıları ile diğer adalet personeline ilaveten merkez teşkilatında görevli adalet personeline tevzi edilmek suretiyle feragatle çalışan ve iş yükü altında ezilen adalet personeli ile maaşları dışında maddî bir imkana sahip bulunmayan merkez teşkilatındaki personelin

durumlarını kısmen de olsa düzeltmek, kaliteli personelin başka kurumlara gitmesini önlemek ve böylece adalet hizmetlerinin iyileştirilmesi amacıyla yeni hükümler getirilmektedir."

Gerekçede, diğer kamu kurumları avukatlarının kapsam dışında bırakılmaları konusunda bir açıklama bulunmamaktadır.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Mahkeme, Yasa'nın itiraz konusu 1. maddesinde diğer kamu kurumları avukatlarının dışlanarak yalnız Hazine avukatlarına yol tazminatı verilmesinin eşitlik ilkesine ve Anayasa'nın 55. maddesine aykırılık oluşturduğunu ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 10. maddesinde, "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar" denilmektedir.

"Yasa önünde eşitlik ilkesi" hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasa karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Özelliklere, ayrılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, ayrı düzenlemeyi eşitlik ilkesine aykırı değil, geçerli kılar. Anayasa'nın amaçladığı eylemli değil, hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz. Kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar için yasalarla değişik kurallar konulamaz.

8.1.1943 günlü, 4353 sayılı Maliye Vekaleti Başhukuk Müşavirliği'nin ve Muhakemat Umum Müdürlüğünün Vazifelerine, Devlet Davalarının Takibi Usullerine ve Merkez ve Vilayetler Kadrolarında Bazı Değişiklikler Yapılmasına dair Kanun'un 1. maddesine göre Maliye Bakanlığı, Hazine Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü teşkilatına ait vazifeler, Başhukuk Müşavirinin nezaret ve murakabesi altında hukuk müşavirleri, merkez il ve bölge muhakemat müdürleri, müşavir avukat ve avukatları tarafından görülür. Aynı Kanun'un 18. maddesine göre de umumi muvazene içindeki dairelere ait hukuk ve ceza davalarında ve bu türlü icra takiplerinde bu daireleri mahkemeler, hakemler, icra daireleri ve dava ve icra işleri ile ilgili son merciler nezdinde temsil vazifesi Maliye Vekâletine bağlı Hazine avukat ve yardımcı avukatları tarafından görülür. Hukuk müşavirleriyle müşavir avukatlar ve muhakemat müdürleri dahi bu selahiyeti kullanabilirler.

13.12.1983 gün 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesi ile Devletin hukuk danışmanlığını ve muhakemat hizmetlerini yapmak görevi Maliye Bakanlığı'na verilmiş; 8. maddesinde de, Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü'nün bu Bakanlığın ana hizmet birimlerinden olduğu belirtilmiştir. Bu düzenlemelere göre, hazine avukatları genel bütçe içindeki kamu

kurum ve kuruluşlarını her tür ve derecedeki yargı ve icra mercileri ile hakemler nezdinde vekil sıfatıyla temsil etmektedirler.

31.10.1985 gün ve 3234 sayılı Yasa'da Orman Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı katma bütçeli tüzelkişiliğe sahip bir kamu kurumu olarak tanımlanmaktadır. Yasa'nın 18. maddesinde adlî ve idarî davalarda ve her türlü icra takiplerinde gerekli bilgileri hazırlamak, mahkemeler, hakemler, icra dairelerinde dava ve icra işleriyle ilgili sair merciler nezdinde genel müdürlüğü temsil etmek hukuk müşavirliğinin görevleri arasında sayılmıştır.

Bu durumda hazine avukatları genel bütçeye dahil tüm kamu kuruluşlarını, Orman Avukatları ise yalnızca Orman Genel Müdürlüğü'nü temsil etmektedirler. Görevlerindeki benzerliğe karşın Orman İşletme Müdürlükleri avukatlarıyla daha geniş bir alanda hizmet gören hazine avukatları aynı hukuksal konumda değildir.

Bu nedenle, itiraz konusu kural, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın 55. maddesiyle ilgisi kurulamamıştır.

Güven DİNÇER ve Yalçın ACARGÜN bu düşüncelere katılmamışlardır.

VI- SONUÇ

8.5.1991 günlü, 3717 sayılı "Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 Sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun"un 1. maddesinin, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Güven DİNÇER ile Yalçın ACARGÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 11.5.1999 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Ahmet Necdet SEZER	Güven DİNÇER	Samia AKBULUT
Üye	Üye	Üye
Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN
Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye		Üye
Mahir Can ILICAK		Rüştü SÖNMEZ

KARŞIOY YAZISI

3717 sayılı Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip Edenlere Yol Gideri ve Tazminat Verilmesi ile 492 sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun'un amacı bu Yasa'nın 1. maddesinde adli personele ve Devlet davalarını takibe yetkili Hazine Avukatları, Hazine Avukatı olmayan il ve ilçelerde davaları takibe yetkili daire amirleri ve 3402 sayılı Kanun'a göre yetkili kılınan kişiler ile muhakemat hizmetinde görev yapan memurlara yol gideri ve tazminat verilmesi şeklinde belirlenmiştir.

İtiraz konusu kuralla Hazine Avukatlarına yol gideri ve tazminat verilmesi öngörülürken, Orman Bakanlığı adına dava takip eden orman avukatlarının bu imkandan yararlandırılmamaları Anayasa'nın, 10. maddesindeki eşitlik ilkesine ve emek karşılığı belli ücret ödenmesini öngören 55. maddesine aykırıdır.

Orman avukatlarının Hazine avukatlarıyla aynı hukukî konumda olmadıkları, bu nedenle, farklı işleme tabi tutulabilecekleri yolundaki görüş ve kabullere katılma olanağını bulamıyorum.

Orman Bakanlığı avukatlarının devlet avukatı olduklarında şüpheyi yer olmadığı gibi, takip ettikleri orman davalarının da devlet davaları olmadığı ve önemsiz oldukları söylenemez.

Bu nedenlerle, itiraz konusu kuralın iptali gerekirken aksine oluşan çoğunluk kararına karşıyım.

Üye

Yalçın ACARGÜN